

INNLEDNING

Vardøger har en lang tradisjon for å ta opp utviklinga på norsk venstreside. Vi har hatt temanumre både om sosialdemokratiet, ml-bevegelsen og Sosialistisk Venstreparti. Denne gangen er temaet den rødgrønne regjeringsalliansen. Som bidragsyttere til dette heftet har vi fått med oss folk som dekker et vidt spekter av posisjoner på det som kalles venstresiden. Blant forfatterne finner vi medlemmer av de tre regjeringspartiene, så vel som medlemmer av Rødt og folk med bakgrunn i fagbevegelsen. Vi mener det vi her legger fram, bør være interessant for dem som er politisk engasjert, i tillegg til at vi vender oss til dem som studerer norsk politikk på et mer faglig grunnlag.

Det sentrale temaet i dette Vardøger handler om hvordan den nåværende rødgrønne regjeringas innsats skal bedømmes på ulike politikkområder. Hva har vært sterke og svake sider? Hvordan har forholdet vært mellom regjering og politiske bevegelser og interesseorganisasjoner på grunnplanet? Har norsk venstreside endret seg under denne regjeringa – og hva vil framtida bringe? Vi har ikke entydige svar, og vi har heller ikke analysert alle sider ved temaet. Vi ser derfor på dette heftet som et innspill i en nødvendig debatt.

Mange av bidragene preges likevel av enighet om noen viktige sider ved det rødgrønne prosjektet. For det første at den rødgrønne regjeringa overtok makta i en situasjon som var defensiv i forhold til en langvarig høyreutvikling av det norske samfunnet preget av nyliberalistiske reformer. Flere av bidragene hevder at denne høyreutviklinga knapt kan sies å ha blitt satt i revers under Stoltenbergs andre regjering – den er imidlertid bremsset opp. Regjeringas politikk har vært forsiktig og nærmest tannløs. Vi har ikke opplevd noen kraftig motoffensiv mot nyliberalistisk politikk. Allerede løftet om å holde skattene på 2004-nivået til Bondevik II signaliserte den rødgrønne regjeringas forsiktighet og tafatthet. Frykten for nye høyrepopulistiske velgermobiliseringer har i det hele tatt virket lammende på enhver tanke om politisk fornyelse. På denne bakgrunn fikk regjeringa problemer med å skape velgerbegeistring omkring sin politikk – det var jo også bare så vidt den vant stortingsflertallet i 2005. Utfordringen foran valget i 2009 er derfor formidabel. Nå må de rødgrønne forsvare en etablert politikk og ikke, som i 2005, gå til angrep mot en sittende borgerlig regjering. Dette kan især bli vanskelig på områder der regjeringa sjøl har vært dypt splittet, og der Arbeiderpartiet i kraft av makt har kjørt igjennom sin linje. Dette gjelder for eksempel saken om kjøp av amerikanske kampfly og godkjenningen av EUs tjenstedirektiv. Hele den rødgrønne alliansen står dermed på spill høsten 2009.

For det andre er det enighet om at den rødgrønne regjeringa i liten grad har greid å stimulere til økt aktivitet og entusiasme på venstresiden. Et tema

som var oppe i åra før de rødgrønne overtok, var at en ny regjering måtte søke støtte hos folkelige interesseorganisasjoner, især fagbevegelsen, og utenomparlamentariske bevegelser. Dette har vi sett lite til. Det har vært en tendens til at regjeringa har opplevd å få den sterkeste kritikken nettopp fra dette holdet, mens det har vært vanskelig å registrere noen reell bekymring for de rødgrønne i næringslivet og i de norske elitene. Det kan virke som om dagens regjering, også inklusive SVs statsråder, rett og slett er fornøyd med å administrere landet. Å administrere landet i en periode med økonomisk oppgang og full sysselsetting er kanskje heller ikke den vanskeligste oppgaven. Verre blir det i økonomiske krisetider. I en situasjon der kapitalismen ligger nede for telling, kan det ikke kun være regjeringas oppgave å få kapitalismen til å fungere «normalt» igjen. Snarere er det slik at denne «normale» kapitalismen nettopp er årsaken til den økonomiske krisa. Dermed burde mer radikale økonomisk-politiske inngrep stå på dagsordenen. Regjeringas administrering kan bli skjebnesvanger. Den virker passiviserende og avpolitiserende både på velgerne og på venstresidens entusiasme for en brei politisk mobilisering foran høstens valg.

Frp er, i likhet med i 2005, fortsatt landets nest største arbeiderparti. Det er ingen tvil om at Arbeiderpartiet frykter ytterligere folkelig oppslutning om dette høyrepopulistiske partiet. Men Frps velgere er preget av misnøye. For vår del har vi liten tro på at misnøyde velgere blir revet ut av Frps favntak ved at de rødgrønne blir utydelige og nøyer seg med å administrere. Her kreves det klar tale, en offensiv argumentasjon for velferdsstaten og kamp mot de økende sosiale forskjellene. Et problem i så måte er at vi har fire år bak oss med økte forskjeller. Å vinne tillit med et slikt utgangspunkt blir vanskelig – om enn ikke umulig.

Et tema som berøres i flere av artiklene, er forholdene mellom partiene på venstresiden. Arbeiderpartiet framstår som vinner blant de rødgrønne, mens SV nok må betraktes som taperen i samarbeidet. Meningsmålingene går som vanlig opp og ned. Men sammenlignet med perioden før den rødgrønne regjeringa står Arbeiderpartiet i dag sterkere ute blant velgerne. I tillegg er Arbeiderpartiet styrket i den forstand at dette partiet har satt igjennom sin politikk i selve regjeringsarbeidet. Jens Stoltenberg har grunn til å være svært fornøyd med situasjonen, især så lenge hans parti fortsatt får velgernes tillit når det gjelder håndtering av den økonomiske krisa. Senterpartiet er partiet som har den kyniske, nytteorienterte holdningen til dette samarbeidet og i tillegg lang erfaring med regjeringsinterne tautrekking. Slik sett har ikke samarbeidet vært noen katastrofe for Senterpartiet, men heller ikke noen stemmemessig suksess.

Det er SV som har båret fram de virkelige store offer på samarbeidets alter. SV har både tapt velgere gjennom to valg og tapt en rekke saker innad i regjeringa. SV har vært for svakt til å greie å vri norsk politikk mot venstre, slik målsettinga var. Men SV har også seg sjøl å takke for dette.

Valgkampene partiet har ført, har ikke vært heldige. For SV handler det om partiets identitet. Skal partiet fortsatt være et venstresosialistisk parti med et aktivt forhold til fagbevegelsen og til venstresidens grasrotbevegelser? Eller blir partiet kun en juniorutgave av Arbeiderpartiet, med de samme ideologiske og organisatoriske forfallstegn som gjennom mange år har preget Arbeiderpartiet? Innad i SV kan man sikkert ennå en stund late som om dette ikke er noe problem, men med enda et dårlig valg høsten 2009 kan ikke partiet unngå å ta en kritisk debatt om dette. Endelig kan vi i denne sammenheng også nevne partiet Rødt og det faktum at dette partiet ikke har lyktes i å øke sin oppslutning. Også dette forholdet bekrefter det generelle bildet av at norsk venstreside ikke kan sies å være på offensiven. Motkreftene er formidable.

Det er nå gått mange år siden den norske maktutredninga (*Makt og demokrati*, 2003) konstaterte at demokratiet i betydning folkestyre er i tilbakegang i Norge. I dette bildet hører det også med at partier og organisasjoner ikke lenger er «kanaler for bred og langsiktig mobilisering», og at folkevalgte politiske organer har fått redusert sin makt som følge av privatiseringer, reformer i staten og generelt økt makt til markedet. Vi skal heller ikke glemme det faktiske forhold at antallet medlemmer i de politiske partiene (kanskje med unntak av Frp) synker, og at partiene er i ferd med å forfalle og isolere seg fra folk flest. De blir sterile utklekkingsanstalter for framtidens politiske elite.

Det er foruroligende at den rødgrønne regjeringa ikke har maktet å ta opp dette demokratiproblemet. Det ser mer ut som at de rødgrønne har avfunnet seg med diagnosen, og at den «stø kurs» som regjeringa har ført nærmest blir en bekreftelse på at den utviklinga som maktutredninga beskrev ikke har stoppet opp, men fortsetter. Det er særlig venstresiden som rammes av at demokratiet og folkelige organisasjoner svekkes, fordi norsk venstreside tradisjonelt har mobilisert støtte gjennom disse kanalene. Og omvendt styrkes høyrekreftene og kapitalen når markedets makt over både økonomi og politikk tiltar.

Skal arbeiderbevegelsen og venstresiden fortsatt ha en framtid i politikken, må denne utfordringen møtes. Her aner vi hva forskjellen mellom en systemkonform og en systemkritisk politikk må være. Og vi aner også noe om hva den rødgrønne regjeringas politikk burde ha vært, men hittil ikke er blitt. En rødgrønn regjering som ikke bygger sin politikk på tette bånd til de breie lønnstakergruppene og bevisst søker støtte fra disse gruppene, vil ikke ha noen framtid.